

Michel Cabouret 26.8.1926–30.11.2005

Vuoden 2005 lopulla kuoli ranskalainen maantieteilijä, Metz'n yliopiston emeritusprofessori ja Suomen Maantieteellisen Seuran kunniajäsen Michel Cabouret. Saman vuoden elokuussa hän oli käynyt viimeisen kerran Suomessa, tuomassa kollegoilleen teoksensa *La Finlande* lämpimäiskappaleita. Kotiin palattuaan hän täytti 79 vuotta ja joutui heti sen jälkeen saattamaan hautaan vaimonsa, jota oli pitkään hoitanut tämän vaikean sairauden aikana.

Michel Bernard Cabouret syntyi ja varttui aikuiseksi Pariisissa. Isä menehtyi työtapaturmaan pojan ollessa pieni, äiti avioitui uudestaan ja Cabouret sai toiseksi kasvattajakseen isäpuolen. Koulu-poikana hän joutui kokemaan kotikaupunkinsa natsimiehityksen, jonka aikana kouluissa oli oppiaineena pakkosaksa.

Yliopistokoulutuksensa Cabouret hankki Pariisissa, Oslossa ja Nancyssa. Pariisissa hän suoritti vuonna 1951 maantieteen loppututkimuksen, johon sisältyi myös historian opintoja. Vuosina 1948–1952 hän työskenteli opiskelun ohella oppikoulunopettajana ja hankki samalla yliopisto-opettajan pätevyuden. Vuonna 1952 hän sai opettajan paikan Nancy'n yliopistosta, mutta muutti kuitenkin vuonna 1956 Metz'iin oppikoulunopettajaksi.

Tällä välin Cabouret oli avioitunut. Vaimo Colette oli upseerin tytär, joka oli viettänyt lapsuutensa Ranskan siirtomaissa Aasiassa ja Afrikassa, varsinkin Senegalissa. Michel ja Colette Cabouret'n tytär Bernadette Cabouret-Laurieux asuu perheineen Avignonissa ja työskentelee antiikin historian professorina Lyonissa.

Vuonna 1971 Cabouret sai ihmismaantieteen viran Metz'n yliopistosta. Aluksi hän oli apulaisprofessori, vuodesta 1982 ”toisen luokan professori” ja lopulta vuodesta 1988 eläkkeelle siirtymiseensä asti eli kymmenkunta vuotta ”ensimmäisen luokan professori”.

Jo opiskeluvuosinaan Cabouret oli kiinnostunut paikoista, jotka olivat hänen aikansa ranskalaisille enimmäkseen outoja. Koska Turkki oli aiemmin ollut ranskalaisen kulttuurin vaikutuspiirissä ja myös ranskalaisen maantieteen kiinnostuksen kohteena, Cabouret'kin halusi tutustua tähän itä-

seen Välimeren maahan ja matkasi 1940-luvun jälkipuoliskolla reppu selässään Mustanmeren etelärannikolle. Siellä hänet pidätettiin epäilyinä laskuvarjolla maahan tunkeutuneeksi neuvostoliittolaiseksi vakoilijaksi. Kuulustelujen jälkeen Cabouret pääsi vapaaksi, mutta Turkista ei tullut hänen tutkimuskohdettaan. Muista itäisistä maista häntä kiinnosti varsinkin Afganistan, jossa hän vietti vuonna 1956 kolme kuukautta stipendiaattina maan pohjoisosia tutkien.

Cabouret'n pariisilainen opettaja, professori Georges Chabot (1890–1975) oli jo varhain kehottanut etevää oppilastaan tutkimaan Pohjoismaita, ja tätä neuvoa Cabouret noudatti. Hän aloitti Norjasta ja matkusti sinne stipendiaattina vuosina 1949 ja 1950. Myös tulevana vuosina hän oleskeli Norjassa useaan otteeseen ja teki siellä kenttätöitä väitöskirjaansa varten. Norjan jälkeen Cabouret ryhtyi tutkimaan Tanskaa ja Ruotsia. Kenttätöissä hän oppi tulemaan toimeen kolmella skandinaavisella kielellä.

Pohjolan matkoilla keräämänsä aineiston pohjalta Cabouret kirjoitti useita artikkeleita. Vuonna 1980 hän puolusti Sorbonnen yliopistossa väitöskirjaansa, joka käsitteli Skandinavian tunturi- ja metsäseutujen laiduntaloutta. Tätä yli 3 000 konekirjoitusliuskaa käsittävää tutkimusta, jossa on runsaasti karttoja ja muita kuvia, ei kokonaisuudessaan julkaistu, mutta sen päätulokset ovat ilmestyneet artikkeleina. Itselläni on ollut tilaisuus tutustua Cabouret'n kotona alkuperäiseen käsikirjoitukseen. Suomea Cabouret ryhtyi varsinaisesti tutkimaan vuonna 1981.

Oma, yli 17 vuotta kestänyt ystävyuteni Michel Cabouret'n kanssa alkoi toukokuussa 1988 Suomen Maantieteellisen Seuran satavuotisjuhlassa, johon oli kutsuttu parikymmentä ulkomaalaista maantieteilijää. Tuolloin keskustellessamme kävi ilmi, että hän tunsi hyvin sekä J.G. Granön (1882–1956) tuotannon että tämän oppilaan, kansainvälisesti tunnetun virolaisen kulttuuri- ja talusmaantieteilijän Edgar Kantin (1902–78) tutkimukset. Cabouret oli perillä myös virolaissyntyisen August Tammekannin (1894–1959) töistä,

Michel Cabouret vastaanottaa onnittelut Helsingin yliopiston maantieteen laitoksen johtajalta John Westerholmilta uunituoreen *La Finlande* -teoksensa johdosta. (Kuva: Hilikka Ailio, 08/05)

englantilaisen W. R. Meadin Suomea koskevista julkaisuista sekä suomalaisten maantieteilijäin uusimmista aikaansaannoksista.

Kantin vaikutuksesta Cabouret piti myös Viroa Pohjoismaiden osana. Rautaesiripun avauttua hän halusi itse tulla Viroon, mihin avautuikin mahdollisuus heinä-elokuussa 1989 Tarton yliopistosta lähetetyn kutsun nojalla. Viroon saavuttuaan Cabouret ryhtyi keräämään aineistoa kirjastoissa, museoissa ja kentällä. Viron kirjallisuusmuseon hyllyiltä hän löysi yllättäen omiakin kirjoituksiaan, jotka käsitelivät Skandinavian kansojen kulttuuria. Koska Cabouret oli erityisen kiinnostunut kulttuurimaisemista, maataloudesta ja kaupungeista, teimme yhdessä viisipäiväisen retken maan eri osiin. Jo vuonna 1990 Cabouret julkaisi laajahkon artikkelin Viron maantieteellisestä rakenteesta fennoskandisen ja slaavilaisen maailman rajalla. Hän kiinnitti huomiota virolaisten itäiseen, suomensukuiseen alkuperään ja läntiseen, eurooppalaiseen kulttuuritaustaan, kuvaili viron kielen alueellisia erityispiirteitä ja hallintoaluejaon kehitystä muinaisista maakunnista nykypäivään sekä analysoi Virossa neuvostoaikana tapahtuneita alueellisia muutoksia, kuten kaupungistumista, teollistumista ja maatalouden kollektivointia.

Cabouret'n ensimmäisen vierailun aikana neuvostovallan ote Virossa oli vielä varsin tiukka. Tarton ja muiden tukikohtien yllä lentäneet kovaääniset sotilaslentokoneet palauttivat hänen mieleensä Ranskan natsiaikaisen miehityksen. Viron vapautuminen oli kuitenkin jo alkanut. Cabouret'n mielestä vallanvaihdoksen pitäisi tapahtua *pas à pas*, askel askeleelta, kuten sitten kävikin. Seuraavilla Viron vierailuillaan kesinä 1991 ja 1997 hänen tutkimuskohteitaan olivat Saarenmaa, Hiidenmaa ja rajakaupunki Valga/Valka. Jälleen syntyi uusia julkaisuja.

Professori Michel Cabouret'n tutkimuksia on pidetty suurella arvossa paitsi Ranskassa myös Pohjoismaissa. Hänet on vihitty Uumajan yliopiston kunniaohtoriksi (1987) sekä kutsuttu Kuninkaallisen Kustaa Aadolfin Akatemian jäseneksi (1988) ja Suomen Maantieteellisen Seuran kunniajäseneksi (1988). Viime vuonna Suomen Maantieteellinen Seura myönsi hänelle Wilhelm Ramsayn mitalin.

Michel Cabouret tutki ihmisen ja hänen toimintansa alueellisia piirteitä sekä nykypäivänä että lähimenneisyydessä. Hän ei ollut kapea-alainen (erään edesmenneen suomalaisen kansatieteilijän sanoin) ”rysäntutkija”, vaan havainnoi maailmaa laaja-alaisesti ja teki faktarikasta alue- ja kulttuurimaantiedettä, mikä on ominaista ranskalaisen

maantieteen klassiselle koulukunnalle. Cabouret ei rakentanut teoreettisia pilvilinnoja eikä tuulentupia. Hän oli empiirikko, jonka kaikki johtopäätökset perustuivat runsaan aineiston huolelliseen jäsentelyyn. Käytökseltään Cabouret oli tasapainoinen ja keskusteli rakentavasti myös eri mieltä olevien kollegojensa kanssa. Julkaisunsa hän kirjoitti käsin ja palkkasi sitten jonkun näppärän henkilön kirjoittamaan ne puhtaaksi. Uutta teknologiaa – kirjoituskoneita ja varsinkin tietokoneita – hän vierasti, vaikkei turvautunutkaan hanhensulkaan vaan hyväksyi kuulakärkikynän.

En tuntenut tarkemmin Cabouret'n tulevaisuudensuunnitelmia, mutta Suomi-kirjansa valmistuttua hän oli aloittanut Norjan aluemaantiedettä käsittelevän teoksen kirjoittamisen. Sen ääreen hän myös kuoli, viimeisinä sanoinaan *la Norvège*.

Cabouret'n tytär on kertonut hyvälle suomalaiselle kollegalleni Kerkko Hakuliselle – jolle kiitokset avusta tämän nekrologin kirjoittamisessa – Norjan olleen Michelin suuri rakkaus.

Huolimatta siitä, että Cabouret'n uusimmat suunnitelmat eivät toteutuneet, hän ehti paljon. Lukuisten muiden tutkimustensa ohella hän julkaisi yli 40 Suomen ja Viron maantiedettä käsittelevää artikkelia. Tässä muistokirjoituksessa olen hahmotellut hänen elämäntyönsä ääri viivoja. Kaiken kaikkiaan Michel Cabouret oli ihminen, joka vaatimattomista lähtökohdistaan huolimatta kykeni lahjakkuudellaan ja määrätietoisella ahkeruudellaan kehittymään erinomaiseksi tutkijaksi ja esikuvaksi tuleville tutkijapolville.

OTT KURS

Tarton yliopisto